

Production Planning and Control

หัวใจของงานบริหารการผลิต

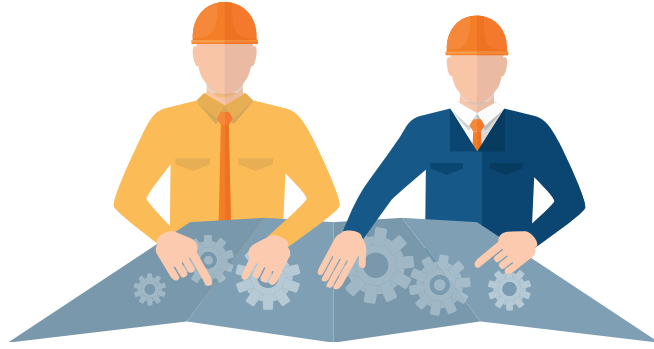
กฤษชัย อรรถมนต์

Lean and Productivity
Consultant
kritchai.a@gmail.com

“...เมื่อพูดถึง Production Planning แล้ว กล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของงานบริหารการผลิตเลยทีเดียวครับ เพราะต้องมีบทบาทในการประสานงานกับฝ่ายการตลาด เพื่อทราบความต้องการของลูกค้าและตลาดโดยรวม จากนั้นมาคำนวณเปรียบเทียบกับ *กำลังการผลิต (Production Capacity)* ของโรงงานว่าสมดุลกันหรือไม่ แล้วจึงจัดทำและส่งข้อมูลแผนการผลิต ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการผลิต รวมถึงเตรียมวัตถุดิบ กำลังคน เครื่องจักรอุปกรณ์ให้สอดคล้อง

ถ้าพูดเป็นศัพท์ทางวิชาการแล้ว งานวางแผนการผลิตก็คือ เป็นผู้บริหารภาพรวมของ *Demand-Supply* หรือ *อุปสงค์-อุปทาน* โดยเน้นด้านอุปทาน (Supply) เพราะดูแลโรงงานการผลิต การวางแผนการผลิตที่ไม่ดีจะสร้างปัญหามากมาย เช่น *ถ้าสิ่งที่ผลิตไม่ตรงกับความต้องการ* ของลูกค้า Stock ก็ล้นเกิน ทุนจม ต้องเสียแรงงานคนมาดูแล แต่ในทางตรงกันข้าม *ถ้าไม่สามารถผลิตได้ตามความต้องการ* นั่นคือการเสียโอกาสขาย หรือทำให้ต้นทุนบวมขึ้นโดยไม่จำเป็นหลายอย่าง เช่น ต้องเร่งใหม่ทำ OT เพื่อให้งานเสร็จ กรณีวัตถุดิบขาดต้องสั่งให้ส่งมาด่วนพิเศษ ปัญหาคุณภาพที่มักจะมีเกิดมากผิดปกติเวลารับร้อนทำงาน

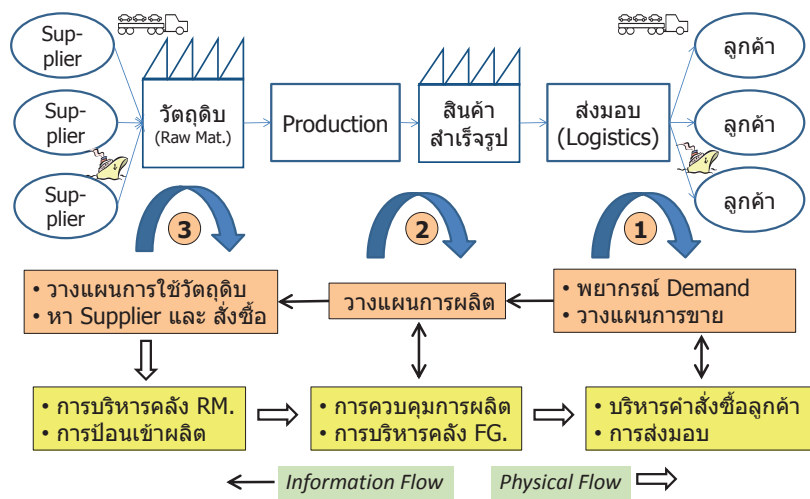
ดังนั้นผู้รับผิดชอบงานวางแผนการผลิต ต้องเป็นมือใกล้ชิดของผู้บริหารโรงงาน *มีหูตาเป็นลึบประรด* เห็นความเคลื่อนไหวโดยรวมในโรงงานทั้งหมด และรายงานผู้บริหารตามที่จำเป็น จุดอ่อนประการหนึ่งของหน่วยงานวางแผนที่มีมักจะเป็นกันคือการ “*Plan*” *เสร็จแล้วก็ “นิ่ง”* หมายความว่าไม่ได้มีการติดตามผลที่เกิดขึ้นหลังจากส่งแผนให้ฝ่ายผลิตไปแล้ว ดังนั้นเมื่อเวลาพูดถึง การวางแผน หรือ Planning เมื่อคลอดแผนออกมาไม่ใช่แปลว่างานสำเร็จแล้ว สิ่งที่ต้องควบคุมถัดมาเสมอคือ “*การควบคุม*” หรือ “*Control*”...”

ใน Productivity World ฉบับก่อนหน้า¹ ผมได้เล่าถึงประสบการณ์ ในโครงการให้คำปรึกษากับลูกค้าบริษัทหนึ่ง โดยเล่าถึงเป้าหมายของการปรับปรุงงาน เพื่อให้การส่งมอบนั้นตรงต่อเวลา และครบจำนวนตามคำสั่งซื้อของลูกค้า พร้อมกับโยนโยไปในเรื่องของการบริหาร Stock โดยกำหนดปริมาณและอายุที่เหมาะสม ผมได้ทิ้งเนื้อหาไว้ก่อนจบว่า กระบวนการที่เป็นเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคือกระบวนการวางแผนและควบคุมการผลิต มาในฉบับนี้จะมาเล่าให้ฟังกันต่อในส่วนนี้ บทสนทนาเปิดเรื่อง เป็นคำพูดในช่วงต้นของโครงการ ที่ผมต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญของงานวางแผนต่อการบริหารการผลิต และชี้ให้เห็นว่า งานควบคุมหรือ Control ไม่สามารถแยกจากงาน Planning ได้เลย

ภาพรวมของงานวางแผนและควบคุมการผลิต ได้ถูกนำเสนอให้กับทีมงานของบริษัทฯ เพื่อให้เห็นภาพรวมร่วมกัน จากในภาพจะเห็นได้ว่าผมแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 วงตามหมายเลขในภาพ

ภาพรวมของการวางแผนและควบคุมการผลิต

- วงที่ 1 เป็นกิจกรรมระหว่างลูกค้ากับองค์กร ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเป็นฝ่ายการตลาด และ Logistics;
- วงที่ 2 เป็น กิจกรรมภายในระหว่างการตลาด วางแผนการผลิต ไปจนถึงการผลิต; และ
- วงที่ 3 เป็นกิจกรรมระหว่างโรงงานกับ Supplier รวมถึงการบริหารคลังวัตถุดิบ

¹ ท่านที่สนใจสามารถเข้าไปดูได้ที่ <http://www.ftpi.or.th/author/kritchai>

STRATEGY

วงที่ 1

กิจกรรมในขั้นตอนนี้คือ *การพยากรณ์ความต้องการ (Demand Forecast)* ของ "ตลาด" และ "ลูกค้า" ความต้องการของตลาดเป็นภาพรวมของอุตสาหกรรมว่ามีแนวโน้มอย่างไร มีปัจจัยอะไรที่เข้ามากระทบบ้าง จากความต้องการของตลาด นำมากำหนดความต้องการของผลิตภัณฑ์เราเอง ซึ่งตรงนี้จะมาจาก *สัดส่วนทางการตลาด (Market Share)* นั้นเอง ตัวเลขนี้จะนำไปสู่การวางแผนการขาย โดยเป็นวิธีการทำงานที่พิจารณาทั้ง "ปัจจัยภายนอก" คือตลาดรวม ผสมผสานกับ "ปัจจัยภายใน" คือ เป้าหมายทางธุรกิจของบริษัท

ปัญหาสำคัญหนึ่งในทางปฏิบัติ คือการขาดข้อมูลที่จะมาช่วยพยากรณ์ แต่อย่างน้อยที่สุดสิ่งที่ทุกองค์กรมีเหมือนกันคือ ข้อมูลของตนเองในอดีตผสมผสานกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่จะนำมาวิเคราะห์ได้ ส่วนข้อมูลภายนอกอาจอ้างอิงจากข้อมูลภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม หน่วยวิจัยธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และถ้าลูกค้าไม่ใช่ *ลูกค้าสุดท้าย (Final Customer)* การพยากรณ์ต้องไปพิจารณาเริ่มต้นที่ลูกค้าสุดท้ายและหาความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับลูกค้าของเรา

ความเข้าใจใน Demand มีความสำคัญต่อ *การวางแผนกำลังการผลิตของโรงงาน (Capacity Planning)* ในระยะยาว ยิ่งโรงงานที่มีการลงทุนสูงความสำคัญจะยิ่งมากจากการพยากรณ์ระยะยาวจะถูกกำหนดมาเป็นแผนการขาย ซึ่งเป็นแผนระยะกลางจนถึงระยะสั้น

กิจกรรมหลักถัดมาระหว่างการตลาดและลูกค้าคือ การส่งมอบ (Delivery) เมื่อลูกค้ามีคำสั่งซื้อเข้ามาแล้ว ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้ทราบว่า สามารถส่งมอบได้ครบจำนวนตามเวลาที่กำหนดหรือไม่ ทำให้รู้ว่ารับคำสั่งซื้อนั้นได้ หรือต้องเจรจาต่อรองเพื่อปรับเปลี่ยนแผนการส่งมอบ จนกระทั่งโรงงานผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงมีการจัดการด้าน Logistics เพื่อการส่งมอบจริง

วงที่ 2

เป็นกิจกรรมหลักของทางโรงงานโดยงานวางแผนการผลิตเป็นหัวใจของส่วนนี้ที่เริ่มต้นจากการแปลงแผนการขายมาเป็นแผนการผลิต นึกภาพออกไหมครับว่าแผนทั้งสองนี้ต่างกันอย่างไร? ถ้าเราสามารถบริหารให้ผลิตเท่าไร ขายได้เท่านั้นเป๊ะๆ แผนทั้งสองนี้ก็คงจะเหมือนกันนั่นแหละครับ แต่ชีวิตจริงไม่ใช่อย่างนั้น ทุกองค์กรจะมี Stock เพื่อมาเป็น “กันชน” ระหว่างแผนการผลิตและการขาย ปัญหาที่ตามมาตรงนี้แหละครับ ถ้าบริหารไม่ดีสิ่งที่จะตามมาทันทีคือ มี Stock ของที่ขายไม่ออก ในขณะที่ของขายได้กลับไม่มี Stock

นอกจากนั้น “การผลิต” ที่นำมาวางแผนยังมีตั้งแต่ที่เป็น สินค้าสำเร็จรูปแล้ว (Final Product) และ งานระหว่างผลิต (WIP-Work In Process) เช่น โรงงานประกอบรถยนต์ เวลาวางแผนการผลิตว่าเป็นรุ่นไหนก็คัน ก็ต้องวางแผนการประกอบตัวถัง และการพ่นสีควบคู่ไปด้วย ทีมงานวางแผนมีบทบาทสำคัญ ในการทำให้ของที่ผลิตจากโรงงานไหลลื่นไปสู่มือลูกค้า (Smooth Flow) พร้อมทั้งดูแลคลังสินค้าให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

อีกเรื่องที่ผมเกริ่นตอนเปิดเรื่องไปแล้วครับว่า ปัญหาขององค์กรจำนวนมากคืองานควบคุมหรือ Control ไม่แข็งแรง หรือมีแค่ Plan เสร็จแล้วก็นิ่ง กิจกรรมของนักวางแผนที่ต้องทำคือการติดตามผลว่า

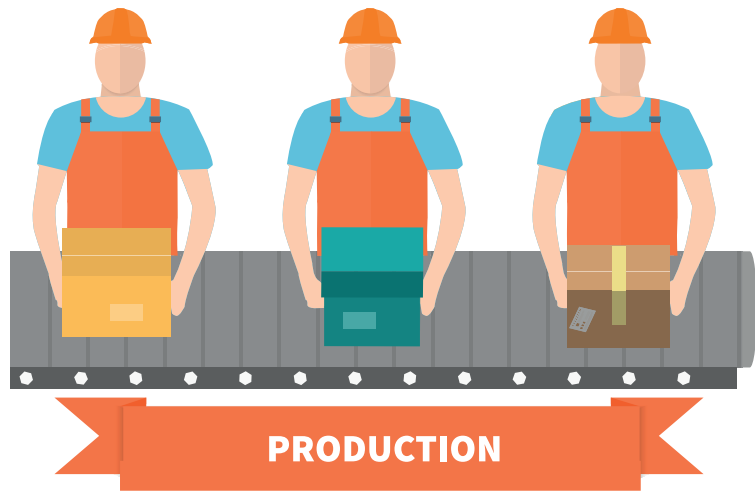
- ฝ่ายผลิตดำเนินการ ได้จำนวนตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่?
- ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ประสิทธิภาพ ต้นทุน คุณภาพ เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่?
- หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามแผน ปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร? เกิดขึ้นที่ขั้นตอนไหน? ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานอื่นอย่างไรบ้าง?
- ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการผลิตเฉพาะหน้า เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไรบ้าง? (ทั้งที่ฝ่ายผลิตเริ่มผลิตไปแล้ว และยังไม่ได้เริ่มผลิต)

• เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผน ผู้เกี่ยวข้องคือหน่วยงานไหนบ้างทั้งใน และนอกองค์กร? ต้องมีการประสานงานอย่างไรบ้าง?

• ต้องรายงานผู้บริหารให้ทราบถึงผลลัพธ์การผลิต ทั้งตามรายงานตามกำหนดการปกติ และ รายงานในวาระพิเศษ อย่งไรบ้าง?

นอกจากนั้นยังมีงานสำคัญมากอีกงานหนึ่งคือ การบริหารคลังสินค้าสำเร็จรูป (FG-Finished Goods) ควรสร้างตัวชี้วัด (Indicators) ขึ้นมาเพื่อวัดสถานการณ์ที่ได้กล่าวไปแล้วคือ “Stock ของที่ขายไม่ออก” และ “ของขายได้กลับไม่มี Stock” ตัววัดพื้นฐานคือ ปริมาณ Stock เทียบยอดขายนับเป็นเดือน (Stock Month) หรือวัน (Stock Day) ตัววัดนี้ควรจะมีทั้งภาพรวม ตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ และ ตามกลุ่มลูกค้า อีกตัววัดหนึ่งคือวัด อายุของสินค้าแต่ละรายการในคลัง (Stock Aging) เพื่อกำหนดมาตรการดำเนินการกับ Stock ที่อายุเกินมาตรฐานที่กำหนดไว้

วงที่ 3

ซึ่งเป็นกิจกรรมระหว่างโรงงานกับ Supplier ครับ ข้อมูลแผนการผลิตต้องถูกจัดการเพื่อ **สร้างแผนการใช้วัตถุดิบ** และ **สั่งวัตถุดิบจาก Supplier** ในขั้นตอนนี้ ทีมงานจัดซื้อจะเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะเป็นผู้ประสานงานกับผู้ส่งมอบ (Supplier) ระบบ IT มักจะเข้ามาสนับสนุนธุรกรรมที่เกิดขึ้นนี้ เรียกว่า MRP (Material Requirement Planning) หรือถ้าระบบถูกยกระดับให้ครอบคลุมภาพรวมของธุรกิจ คือ การผลิตสินค้าคงคลัง การขาย บัญชี ก็จะกลายเป็น ERP (Enterprise Resource Planning)

จากแผนสั่งซื้อที่ส่งไปให้ Supplier กิจกรรมถัดไปคือ **การส่งมอบของ Supplier** ที่วางแผนต้องประสานงานกับจัดซื้อ เพื่อให้วัตถุดิบเข้ามาในโรงงานตามแผนการผลิตที่กำหนดไว้ พร้อมกับปรับตัวทันทีตามที่จำเป็นเมื่อไม่ได้รับวัตถุดิบตามแผน

ในโลกแห่งความเป็นจริง วัตถุดิบที่ได้รับจาก Supplier ไม่ได้เข้าไปในกระบวนการโดยตรงหรอกครับ จะเข้าไปเก็บ Stock วัตถุดิบก่อนเสมอ **โรงงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่า คือโรงงานที่บริหารจัดการให้ตนเองมี Stock ได้น้อยกว่า** ดังนั้นงานดูและระดับ

ปริมาณวัตถุดิบให้เหมาะสม ตามแนวคิดเดียวกับสินค้าสำเร็จรูป เป็นงานที่สำคัญมากเช่นกัน บริษัทโตโยต้า ที่เป็นผู้ริเริ่มแนวคิด Just In Time (JIT) เองก็มี Stock ทั้งวัตถุดิบชิ้นส่วน และรถยนต์ที่ผลิตเสร็จแล้วนะครับ เพียงแต่น้อยมาก ด้วยการนับปริมาณ Stock เป็น “ชั่วโมงการผลิต” ไม่ใช่เดือนหรือวัน (ความจริงชิ้นส่วนพิเศษบางรายการของโตโยต้าที่ชิ้นใหญ่ๆ เช่น เบาะรถยนต์ เครื่องยนต์ Supplier ส่งตรงเข้าไปในกระบวนการผลิตเลยก็มีครับ)

ครบทั้ง 3 วงที่เป็นภาพรวมของงานวางแผนและควบคุมการผลิตนะครับแน่นอนว่างานหลายๆ ส่วนต้องไปคาบเกี่ยวกับหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยงาน ดังนั้น **การติดต่อประสานงาน มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี** คือคุณสมบัติที่จำเป็นมากของผู้ที่รับผิดชอบงานด้านนี้

หลังจากสร้างแนวคิดภาพรวมร่วมกัน ตามบทความนี้แล้ว ลูกค้าในโครงการได้สร้าง Project Room ที่นำข้อมูลและตัวชี้วัดโครงการมาติด และบันทึกผลเป็นรายวัน ตามแนวคิด Visual Management ที่ผมได้เล่าไปให้ฟังในฉบับก่อนหน้า ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดปัญหา (Problem Identification) และแผนดำเนินการเพื่อการปรับปรุง (Action Plan) ซึ่งผมจะได้มาเล่าให้ฟังกันต่อไปใน P-World ฉบับหน้า ครับ